

Lifelong Learning Skills of University Students: Theoretical Framework

Subin Chaiya¹, Pruet Siribanpitak² and
Piyapong Sumettikoon³

¹Ph.D. Candidate (Educational Administration),
E-mail: subinchaiya@hotmail.com

²Ph.D. (Development Education and Economics of Education), Professor,

³Ed.D. (Educational Administration), Lecturer,
Department of Educational Policy, Management, and Leadership,
Faculty of Education, Chulalongkorn University

Abstract

The objective of this review article was to study the theoretical framework of lifelong learning skills of university students by synthesizing data which related to lifelong learning skills from concepts, theories, and researches. The results of this synthesis found that three main lifelong learning skills are 1) Thinking skills consist of four skills: analysis, synthesis and critical thinking skills; initiative and creative skills; numeracy skills; and problem solving thinking skills 2) Learning skills consist of four skills: information literacy skills; self-directed learning skills; team work and people skills; and research skills and 3) Information

ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ... | สุบิน ไชยยะ และคณะ

technology and communication skills consist of two skills: information technology skills; and communication skills.

Keywords : Lifelong Learning, Lifelong Learning Skills, University Students

ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ นิสิตศึกษามหาวิทยาลัย : กรอบแนวคิด เชิงทฤษฎี

สุบิน ไชยยะ¹ พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์²

และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล³

¹นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

E-mail: subinchaiya@hotmail.com

²Ph.D. (Development Education and Economics

of Education) ศาสตราจารย์

3Ed.D, (Educational Administration) อาจารย์

ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

151

ปีที่ 21

ฉบับที่ 3

ก.ค.

-

ก.ย.

2558

บทคัดย่อ

บทความปริทัศน์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารอบ
แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ
นิสิตศึกษามหาวิทยาลัย โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจาก
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเรียนรู้
ตลอดชีวิต ผลการสังเคราะห์พบว่า ทักษะที่จำเป็นต่อการ
เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตศึกษามหาวิทยาลัยมี
3 ทักษะหลัก ได้แก่ 1) ทักษะการคิด ประกอบด้วย 4 ทักษะ
ย่อย ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “กลยุทธ์การบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อ
เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา” หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขา
วิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภชจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ... | สุบิน ไชยยะ และคณะ

การคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์
ทักษะการคิดคำนวณ และทักษะการคิดแก้ปัญหา 2)
ทักษะการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ทักษะย่อย ได้แก่ ทักษะ
การรู้สารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
ทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีมนุษยสัมพันธ์ และ
ทักษะการวิจัย และ 3) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
และการสื่อสาร ประกอบด้วย 2 ทักษะย่อย ได้แก่ ทักษะ
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการสื่อสาร

คำสำคัญ : การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ทักษะการเรียนรู้
ตลอดชีวิต, นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย

บทนำ

การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดจากการค้นหาและได้รับความรู้ใหม่ หรือเป็นการพัฒนาความรู้ที่มีอยู่เดิม อันจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมมนุษย์และการปฏิบัติด้านต่างๆ ที่ต้องใช้ความรู้ ทักษะ รวมถึง การแสดงออกในเรื่องทัศนคติและค่านิยม การเรียนรู้สามารถพัฒนาได้โดย การศึกษา การฝึกปฏิบัติ และการเสริมแรง และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น กับมนุษย์ตลอดชีวิต(Birkenholz, 1999 cited in Tuamsuk, Kwiecien, and Sarawanawong, 2013) การเรียนรู้จึงมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนให้ มีทักษะการศึกษา ค้นคว้า แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีทักษะแก้ปัญหาชีวิต และมีทักษะชีวิตพอที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพนั้นๆ ได้ตามสมควร นั่นคือการเรียนรู้ของคนต้องเป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งประกอบด้วย 4 เสาหลัก ได้แก่ เสาที่ 1 การเรียนรู้เพื่อรู้ โดยผู้เรียนต้องรู้วิธีที่จะเรียนต่อไป เสาที่ 2 การเรียนเพื่อปฏิบัติได้จริง เสาที่ 3 การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข และเสาที่ 4 การเรียนรู้เพื่อชีวิต เพื่อการมีชีวิตที่เป็นของตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ม.ป.ป., หน้า 44)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) และข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทย เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยพัฒนาคุณภาพคนไทย ทุกช่วงวัย พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตามที่ปรากฏใน “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ยั่งยืน” ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งสร้างกระแส สังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มินิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน ตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริม ให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือก

ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาตัวบุคคล เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของประเทศชาติและของโลก (สุมาลี สังข์ศรี, 2543, 2544; Hainuat, 1981; Nordstrom, 2011) โดยสามารถกระทำได้ในทุกช่วงเวลาของชีวิตและกระทำได้ทุกสถานที่ ตั้งแต่เกิดจนตาย ครอบคลุมการศึกษาในทุกประเภทและทุกระดับการศึกษา มีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผสมกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิตและมีเนื้อหาสาระสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ทั้งนี้ทุกคนมีอิสระในการเลือกสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถเลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจนเต็มขีดความสามารถ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนมีทักษะและเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543; สุมาลี สังข์ศรี, 2544; วิจิตร ศรีสอาน, 2545)

จากสภาพการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในปัจจุบัน พบว่าสภาพแวดล้อมที่บ้านและชุมชนยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากไม่มีกิจกรรมและบรรยากาศที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่บรรยากาศในการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเฉพาะที่มหาวิทยาลัยเท่านั้น ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง กล่าวคือ สิ่งทีมนิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้จากห้องเรียนยังไม่สอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเต็มที่ ไม่มีอิสระในการเรียนรู้เท่าที่ควร ไม่สามารถเลือกในสิ่งที่ตนสนใจหรือต้องการที่จะเรียนรู้ ไม่สามารถกำหนดเวลาเรียนและสถานที่เรียนได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนจะเน้นเรียนแบบท่องจำเพื่อนำไปสอบให้ผ่านหรือเรียนต่อในชั้นสูง

มากกว่าการนำความรู้ไปใช้ได้จริง ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียน เน้นการวัดความรู้ความจำในเนื้อหาที่ได้เรียนมากกว่าเน้นการประเมิน พัฒนาการของผู้เรียนหรือการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และยังไม่เป็นการประเมินผลตามสภาพจริงด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดประโยชน์ต่อชีวิต ทำให้นิสิตนักศึกษาบางกลุ่มไม่สามารถศึกษาต่อในชั้นสูงได้ เพราะสอบแข่งขันไม่ได้จึงไม่มีแรงจูงใจที่จะศึกษาต่อ รวมทั้งนิสิต นักศึกษาจำนวนมากศึกษาจบแล้วหางานทำไม่ได้และไม่มีความรู้ทักษะที่เพียงพอที่จะประกอบอาชีพเองได้ เนื่องจากการจัดการศึกษาในปัจจุบันไม่ได้ให้เครื่องมือแก่ผู้เรียนที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองในภายหน้า แต่เน้นการป้อนเนื้อหาความรู้ให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งยังไม่เน้นที่จะฝึกให้ผู้เรียนรู้ถึงวิธีการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองหรือจะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยเหตุผลที่มหาวิทยาลัยบางแห่งยังขาดอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ อาทิ ห้องสมุดมีหนังสือจำนวนน้อยและไม่ทันสมัย ระบบคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ประกอบกับอาจารย์ไม่ได้มอบหมายงานให้ผู้เรียน ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตัวเองจากห้องสมุด นอกจากนั้น เมื่อนิสิต นักศึกษาเรียนจบออกไปทำงานแล้ว สถานที่ทำงานทั้งในภาครัฐและเอกชน ก็ไม่ได้ส่งเสริมให้บุคลากรได้เรียนรู้หรือการพัฒนาความรู้ โอกาสในการเรียนรู้ ระหว่างการทำงานมีค่อนข้างน้อย แม้ว่านิสิตนักศึกษาจะกำลังเรียนรู้ชีวิต และสิ่งต่างๆ อยู่เป็นประจำทุกวัน ทั้งนี้เพราะในระหว่างการเรียนรู้ในสถาน ศึกษา นั้น นิสิตนักศึกษาไม่ได้รับการสอนให้รู้จักการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ รอบตัว ดังนั้น จึงทำให้ความสามารถของคนทำงานน้อยลงตามอายุงาน แทนที่จะเพิ่มมากขึ้นด้วย (ครรชิต มัลลียงศ์, 2542; สุมาลี สังข์ศรี, 2544)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาอุปสรรคดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่ช่วยให้นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรู้จักวิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่อง ของระยะเวลาจนทำให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การที่จะเป็น ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่ง

ประกอบไปด้วย 1) ทักษะการคิด ประกอบด้วย 4 ทักษะย่อย ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ ทักษะการคิดคำนวณ และทักษะการคิดแก้ปัญหา 2) ทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ทักษะย่อย ได้แก่ ทักษะการรู้สารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีมนุษยสัมพันธ์ และทักษะการวิจัย และ 3) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย 2 ทักษะย่อย ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการสื่อสาร (เฉลิม วราวิทย์ และไพฑูรย์ สีนลารัตน์, ม.ป.ป.; Cotton, 1998; Smith and Spurling, 1999; The European Commission, 2000; The European Commission, 2002; Lublin, 2003; Dong, 2004; Knapper, 2006; Adams, 2007; Lewis, 2007; Collins, 2009; Kwon and Cifuentes, 2009; Hanewald, 2012)

บทความนี้นำเสนอหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ความหมาย ความจำเป็นและความสำคัญ หลักการ ปัญหาและอุปสรรค ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะนำไปสู่การพัฒนาคนของประเทศสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืนและส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในด้านอื่นๆ ต่อไป

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของการศึกษาที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณกว่า 30 ปีที่แล้ว ภายใต้ความพยายามของ OECD, UNESCO และสภายุโรป (Council of Europe) เป็นการสนองต่อความบกพร่องที่เกิดขึ้นในอดีต ในขณะที่ยุคคนเรียนรู้ตลอดเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ในช่วงเริ่มแรกของชีวิต ซึ่งกลับได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างจำกัด โดยถูกครอบงำโครงการศึกษาที่เป็นทางการ (Formal Education) จึงมีความจำเป็นที่จะต้อง

ให้โอกาสที่สองแก่คนที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่เพียงหมายถึงการศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมการเรียนรู้ทุกระดับแบบตลอดช่วงชีวิตอีกด้วย (รักกิจ ศรีสินทร์, ม.ป.ป.) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา รวบรวมแนวคิด การเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ดังนี้

1. ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตลอดชีวิต เป็นคำที่มีความหมายที่แตกต่างกันอยู่บ้าง โดยคำว่า “การเรียนรู้” (Learning) และคำว่า “การศึกษา” (Education) ซึ่งความหมายของการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่เกิดจากประสบการณ์ ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ ส่วนคำว่า การศึกษา จะหมายถึงเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่ดีและสังคมให้การยอมรับเท่านั้น

Cropley and Dave (1978) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่มีการผสมผสานกันสองมิติ คือ มิติแนวตั้ง เป็นมิติที่มองว่าบุคคลควรได้รับการศึกษาทุกช่วงเวลาตลอดชีวิตของเขา การศึกษาในโรงเรียนเป็นเพียงช่วงหนึ่งของชีวิตเท่านั้นจึงไม่เพียงพอที่จะครอบคลุมความต้องการของชีวิตทั้งหมดได้ ช่วงชีวิตที่ยาวนานที่สุดของบุคคลคือหลังจบจากโรงเรียนไปแล้ว ดังนั้น การศึกษาหรือการเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียนจึงมีความสำคัญแก่บุคคลมาก และควรจะใช้วิธีการที่หลากหลาย ส่วนมิติแนวนอนนั้นเป็นมิติที่มองว่าการศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน การศึกษาและการเรียนรู้ควรจะประสานกันหลายๆ ส่วน ทั้งในโรงเรียนและแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ โดยมีทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ควรจะเป็นลักษณะของเครือข่ายที่ผสมผสานรูปแบบและแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนและควรมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ในมาตรา 4 ที่ระบุว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” ว่าเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างกา

ศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับความหมายของ สุมาลี สังข์ศรี (2544) ที่กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งจะครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่บุคคลทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตาย โดยในแต่ละช่วงชีวิตบุคคลอาจได้รับการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบผสมผสานกัน เป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล มีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และศาสนา เพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลอย่างเต็มศักยภาพ ให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมในทุกช่วงชีวิต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Häggström (2003) ที่ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่มุ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาความรู้ ทักษะและความสามารถ ประกอบด้วยรูปแบบของการศึกษาและการฝึกอบรมที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

นอกจากนี้ Mackenzie, Eraut, and Jones (1970) ยังได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าเป็นการเรียนรู้ในภาพรวมที่สนองต่อความต้องการทางการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลหรือของแต่ละกลุ่มอย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับความหมายของ Peterson (1979) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลตลอดช่วงชีวิตของผู้นั้น อันเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาสติปัญญา สังคมและบุคคล การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะการศึกษาของผู้ใหญ่ แต่เป็นการศึกษาสำหรับทุกๆ ช่วงของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ไปจนถึงผู้สูงอายุ และเกิดขึ้นตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ Kamble and Sidhaye (2010) ที่ได้อธิบาย

ความหมายของ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ไม่ได้อยู่ในวัยเด็กหรือในชั้นเรียนเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต และในช่วงสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่ เวลาที่ได้รับความรู้และการนำไปประยุกต์ใช้ได้ รวมทั้งยังสอดคล้องกับ สุนทร สุพันธ์ชัย (2532) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการรับความรู้ ทักษะ และเจตคติตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตาย ทั้งที่ได้รับความรู้จากโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ มีการจัดและไม่จัดตั้ง อีกทั้งมีการวางแผนและไม่มีการวางแผน แต่ถ้าต้องการที่จะเรียนรู้อย่างเป็นกิจลักษณะและเกิดผลจริงจึง และมีความต่อเนื่องกันโดยตลอดจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมไปตามแผนที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งการเรียนรู้จากการวางแผนจะทำให้เกิดความต่อเนื่องในประสบการณ์การเรียนรู้และบังเกิดเป็นการเรียนรู้ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากนิยามความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในข้างต้น อาจสรุปได้ว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดของแต่ละบุคคล ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตายที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรูปแบบหลากหลายและมีความต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งจะดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. ความจำเป็นและความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ หลายประการ กล่าวคือในด้านเศรษฐกิจและอาชีพการงานพบว่า ประเทศอุตสาหกรรมต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ เฉพาะด้านมากขึ้น มีการแข่งขันในตลาดแรงงานที่สูงมาก บุคคลจึงต้องการความรู้อยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับตัวในการทำงานและประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สำหรับในด้าน

สังคมและวัฒนธรรมนั้นเกิดจากปัญหาสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น มีการแข่งขันกันสูงทำให้เกิดการเอาเปรียบกัน มีช่องว่างระหว่างกลุ่มคน ทั้งคนจนคนรวย ประเพณีและอารยธรรมแบบดั้งเดิมถูกรอบงำด้วย วัฒนธรรมใหม่ๆ อย่างรวดเร็ว จึงทำให้ประเทศต่างๆ เร่งการให้การศึกษา กับประชาชนของตนเอง เพื่อช่วยกันพัฒนาสังคมและแก้ไขปัญหาสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของสังคมได้อย่างเหมาะสม ส่วนด้านการเมืองและการปกครองในปัจจุบันนั้นประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ มีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันจึงทำให้ประเทศต่างๆ ต้องปรับระบบการศึกษา ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพร้อมที่จะให้ประชาชนของตนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ในด้านการศึกษาจะเห็นได้จากการที่นักศึกษา จบการศึกษามาครบคั้งคัไปแล้วไม่มีโอกาสได้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน อีกเลยทำให้การศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เท่าที่ควร ดังนั้นโอกาสของการได้รับการศึกษาของบุคคลยังไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนหลักสูตรการศึกษายังไม่สัมพันธ์ กับสภาพการดำเนินชีวิตที่ต้องเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าและรวดเร็วมากขึ้น มีการผลิตเครื่องมือ เครื่องจักร เทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในการแพทย์ การประกอบอาชีพ การคมนาคม และการขนส่งเจริญขึ้น การแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น

ในการนี้จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต ของบุคคลเป็นอย่างมากเนื่องจากมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น รูปแบบ การดำเนินชีวิตจะถูกกำหนดด้วยกรอบของเวลา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และครอบครัวมีเวลาให้กันน้อยลง ขาดความช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกัน ทุกคนต่างต้องช่วยเหลือตัวเอง เอาตัวรอดในสังคม และความร่วมมือในเรื่องต่างๆ ลดน้อยลงด้วย ตลอดจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้าง

ประชากรที่ในอดีตที่ผ่านมาประชากรในวัยเด็กมีจำนวนมาก แต่ปัจจุบันจะเป็นวัยแรงงาน และจำนวนผู้สูงอายุก็จะมากขึ้นเช่นกัน เพราะคนมีอายุยืนยาวขึ้น การเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างเช่นนี้ ทำให้การศึกษาต้องเปลี่ยนทิศทางไป แทนที่จะมุ่งให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ก็ไปมุ่งให้การศึกษา กับประชากรในวัยแรงงาน วัยเกษียณอายุ และผู้สูงอายุให้มากขึ้นตามลำดับ (Hainuat, 1981; สุมาลี สังข์ศรี, 2543, 2544)

จากความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการพัฒนาตัวบุคคล สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมของประเทศชาติและของโลก เนื่องจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลหรือผู้ด้อยโอกาสได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม กับสภาพการดำเนินชีวิตและการงานอาชีพพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต รวมทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันในทุกช่วงของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนตาย เนื่องจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการการเรียนรู้กับชีวิตซึ่งบุคคลมีอิสระในการเรียนรู้พัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้มีความรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถพึ่งตนเองและนำตนเองได้ในการเรียนรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงจนทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง บุคคล และองค์กรที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (Nordstrom, 2011; สุมาลี สังข์ศรี, 2544)

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ความจำเป็นที่ต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นมีผล มาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพการงาน สังคมและวัฒนธรรม การเมืองและการปกครอง การศึกษา ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต โครงสร้างประชากร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคล เศรษฐกิจที่มั่นคงและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งของประเทศ

ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ... | สุบิน ไชยยะ และคณะ

ชาติและของโลกด้วย

3. หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับชีวิตมนุษย์ทุกชนชั้นในสังคมโดยสามารถกระทำได้ในทุกช่วงเวลาของชีวิตและทุกสถานที่ตั้งแต่เกิดจนถึงตายโดยไม่ได้สิ้นสุดเพียงเมื่อบุคคลจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น ซึ่งจะครอบคลุมการศึกษาในทุกประเภทและทุกระดับการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีวิธีการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย ผสมกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิตและมีเนื้อหาสาระสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ทั้งนี้ทุกคนมีอิสระในการเลือกสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ รวมทั้งเลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจนเต็มขีดความสามารถ มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ มีทักษะและเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543; สุมาลี สังข์ศรี, 2544, หน้า 44-54; วิจิตร ศรีอำน, 2545, หน้า 13-15)

จากหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นเรื่องของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิตประจำวันของคนทุกคนในสังคม โดยสามารถกระทำได้ตั้งแต่เกิดจนสิ้นอายุขัย เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้โดยไม่มีข้อจำกัดของเวลาและสถานที่ รวมทั้งสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการได้อย่างอิสระ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของตนเองทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนต่อไป

4. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นจากสาเหตุอยู่

หลายประการ กล่าวคือนโยบายหรือข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ในหลายประเทศยังไม่มีกำหนดออกมาเป็นกฎหมายที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติได้อย่างชัดเจนและถึงแม้ว่ามีก็ไม่อาจทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างสมบูรณ์ได้ เนื่องจากประชาชนเข้าถึงการศึกษาได้ยากหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหรือสถาบันการศึกษาทุกระดับยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง ประกอบกับการใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีอยู่ยังไม่เต็มที่และเกิดประโยชน์สูงสุด มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันน้อย นอกจากนี้ยังไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องและน่าสนใจที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้เรียนหรือเตรียมผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย ทั้งนี้การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควรงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนยังมีจำกัด รวมทั้งยังไม่เอื้อต่อสภาพสังคมเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบันซึ่งมีหน้าที่ซับซ้อนมากทำให้บุคคลไม่มีเวลาให้กับการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดการศึกษาได้ไม่ทั่วถึง ขาดความต่อเนื่องและไม่เท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาโดยสามารถจัดให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้บางส่วนและบางช่วงเวลาเท่านั้น

นอกจากนี้ สภาพการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาทุกระดับยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากห้องเรียนยังไม่สอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเต็มที่ ไม่มีอิสระในการเรียนรู้เท่าที่ควร ไม่สามารถเลือกในสิ่งที่ตนสนใจหรือต้องการที่จะเรียนรู้ไม่สามารถกำหนดเวลาเรียนและสถานที่เรียนได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนจะเน้นเรียนแบบท่องจำเพื่อนำไปสอบให้ผ่านหรือเรียนต่อในชั้นสูงมากกว่าการสอนให้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดเชิงวิพากษ์เป็นและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนเน้นการวัดความรู้ความจำในเนื้อหาที่ได้เรียนมากกว่าเน้นการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนหรือการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และยังไม่เป็นการประเมินผลตามสภาพจริงด้วย ดังนั้น สิ่งเหล่านี้

ทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดประโยชน์ต่อชีวิต ทำให้นิสิตนักศึกษาบางกลุ่มไม่สามารถศึกษาต่อในขั้นสูงได้ เพราะสอบแข่งขันไม่ได้จึงไม่มีแรงจูงใจที่จะศึกษาต่อ รวมทั้งนิสิตนักศึกษาจำนวนมากเมื่อศึกษาจบแล้วหางานทำไม่ได้ และไม่มีความรู้ทักษะที่เพียงพอที่จะประกอบอาชีพเองได้ ด้วยเพราะเหตุที่การจัดการศึกษาในปัจจุบันไม่ได้ให้เครื่องมือแก่ผู้เรียนที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองในภายหลัง แต่เน้นการป้อนเนื้อหาความรู้ให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งยังไม่เน้นที่จะฝึกให้ผู้เรียนรู้ถึงวิธีการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองหรือจะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้สถาบันการศึกษาบางแห่งขาดอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ อาทิ ห้องสมุดมีหนังสือจำนวนน้อยและไม่ทันสมัย ระบบคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอต่อความต้องการและประกอบกับอาจารย์ไม่ได้มอบหมายงานให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตัวเองจากห้องสมุด ตลอดจนสถาบันการศึกษาหลายแห่งมุ่งการค้ามากเกินไปด้วยการเน้นรับจำนวนนักศึกษาจึงจำเป็นต้องให้นักศึกษาจบไปแม้จะรู้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนไม่มีการควบคุมหรือตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานก็ตาม ทั้งนี้เมื่อนิสิตนักศึกษาเรียนจบออกไปทำงานแล้วสถานที่ทำงานทั้งภาครัฐและเอกชนก็ไม่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้เรียนรู้หรือการพัฒนาความรู้ โอกาสในการเรียนรู้ระหว่างการทำงานมีค่อนข้างน้อย แม้ว่าผู้เรียนจะกำลังเรียนรู้ชีวิตและสิ่งต่าง ๆ อยู่เป็นประจำทุกวัน ทั้งนี้เพราะในระหว่างการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น ผู้เรียนไม่ได้รับการสอนให้รู้จักการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ดังนั้น จึงทำให้ความสามารถของคนทำงานน้อยลงตามอายุงาน แทนที่จะเพิ่มและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย (ครรชิต มาลัยวงศ์, 2542; สุมาลี สังข์ศรี, 2544)

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นมีผลมาจากปัจจัยทางด้าน นโยบายหรือข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตัวบุคคล หน่วยงานภาครัฐและเอกชนหรือสถาบันการศึกษาทุกระดับ ครูหรืออาจารย์ ผู้สอนที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริงจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวผู้เรียนรู้ในการพัฒนาทางสติปัญญา

ความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ไม่มีคุณภาพ ขาดเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในเชิงประจักษ์ได้ ตลอดจนสภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย

5. ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง ความสามารถในการรู้จักวิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาและสถานที่ จนทำให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การที่จะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเจลิม วราวีย์ และไพฑูรย์ สินลารัตน์ (ม.ป.ป.); Cotton, 1998; Smith and Spurling, 1999; The European Commission (2000); The European Commission (2002); Lublin (2003); Dong (2004); Knapper (2006); Adams (2007); Lewis, 2007; Collins (2009); Kwon and Cifuentes (2009) and Hanewald (2012) เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดของทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสามารถสรุปเป็นตารางและแผนภาพการสังเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Concept of lifelong learning skills)

จากตารางและแผนภาพดังกล่าว สรุปได้ว่า ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบ่งออกเป็น 3 ทักษะหลัก 10 ทักษะย่อย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

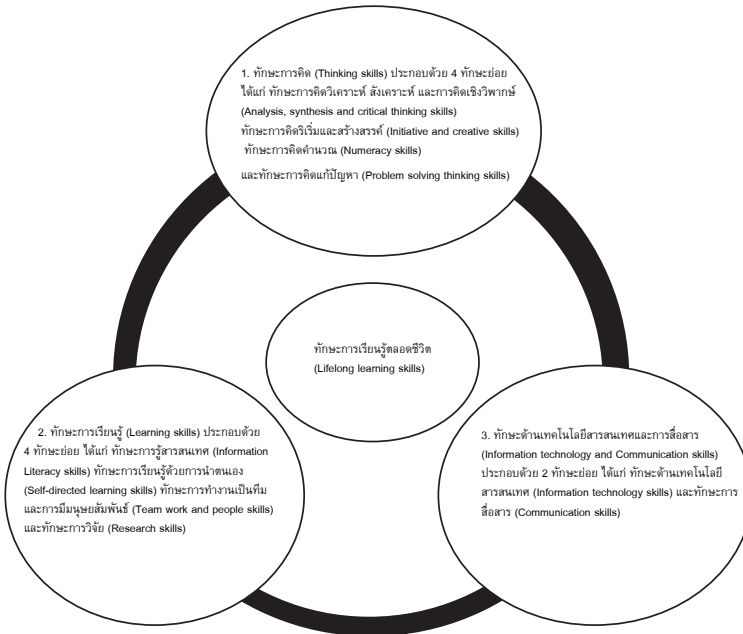
1. ทักษะการคิด (Thinking skills) ประกอบด้วย 4 ทักษะย่อย ได้แก่

1.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดเชิงวิพากษ์ (Analysis, synthesis and critical thinking skills) หมายถึง ความสามารถในการตรวจสอบ การจำแนกแยกแยะ และการประเมินผลข้อมูล รวมทั้ง

ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ... | สุบิน ไชยยะ และคณะ

ลำดับที่	ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต(Lifelong Learning Skills)		นักวิชาการที่ใช้อ้างอิง
	ทักษะหลัก	ทักษะย่อย	
1	ทักษะการคิด (Thinking skills)	1.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดเชิงวิพากษ์ (Analysis, synthesis and critical thinking skills)	Cotton (1998); Smith and Spurling (1999); Dong (2004); Knapper (2006); Hanewald (2012)
		1.2 ทักษะการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ (Initiative and creative skills)	Cotton (1998); Smith and Spurling (1999); European Commission (2000); Hanewald (2012)
		1.3 ทักษะการคิดคำนวณ (Numeracy skills)	Cotton (1998); European Commission (2002)
		1.4 ทักษะการคิดแก้ปัญหา (Problem solving thinking skills)	Cotton (1998); Dong (2004); Hanewald (2012)
2	ทักษะการเรียนรู้ (Learning skills)	2.1 ทักษะการรู้สารสนเทศ (Information Literacy skills)	เฉลิม วราวิทย์ และไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (ม.ป.ป.); Cotton (1998); European Commission (2000; 2002); Dong (2004); Knapper (2006); Adams (2007); Collins (2009); Hanewald (2012)
		2.2 ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning skills)	เฉลิม วราวิทย์ และไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (ม.ป.ป.); Cotton (1998); Smith and Spurling (1999); European Commission (2000; 2002); Dong (2004); Knapper (2006); Adams (2007); Collins (2009); Hanewald (2012)
		2.3 ทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีมนุษยสัมพันธ์ (Team work and people skills)	Smith and Spurling (1999); Lublin (2003); Dong (2004); Adams (2007); Kwon and Cifuentes (2009); Hanewald (2012)
		2.4 ทักษะการวิจัย (Research skills)	Cotton (1998); Adams (2007)
3	ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information technology and Communication skills)	3.1 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology skills)	Dong (2004); Knapper (2006); Collins (2009); Hanewald (2012) Cotton (1998); Smith and Spurling (1999); Dong (2004); Adams (2007); Collins (2009); Kwon and Cifuentes (2009); Hanewald (2012)
		3.2 ทักษะการสื่อสาร (Communication skills)	

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Concept of lifelong learning skills)

167

ปีที่ 21
ฉบับที่ 3

ก.ค.

-

ก.ย.

2558

สามารถนำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้มากำหนดเป็นประเด็นวิกฤตและมุมมองที่แตกต่างและขัดแย้งเพื่อนำเสนอมุมมองใหม่ที่ดีกว่าเดิมได้

1.2 ทักษะการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ (Initiative and creative skills) หมายถึง ความสามารถในการทำให้เกิดผลงานใหม่ที่แตกต่างไปจากความคิดหรือกิจกรรมของคนอื่น

1.3 ทักษะการคิดคำนวณ (Numeracy skills) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจกับตัวเลขและสถิติในระดับพื้นฐานโดยสามารถอ่านและเขียนได้

1.4 ทักษะการคิดแก้ปัญหา (Problem solving thinking skills) หมายถึง ความสามารถในการระบุถึงปัญหาและสิ่งที่ตนเองไม่รู้ได้ และสามารถ

แก้ไขปัญหาในสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) ประกอบด้วย 4 ทักษะย่อย ได้แก่

2.1 ทักษะการรู้สารสนเทศ (Information Literacy skills) หมายถึง ความสามารถในการค้นหา การเข้าถึง การประเมิน และการนำสารสนเทศ ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2. ทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed learning skills) หมายถึง ความสามารถที่ต้องรับผิดชอบทั้งในการคิดริเริ่ม การกำหนด เป้าหมาย การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.3 ทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีมนุษยสัมพันธ์ (Team work and people skills) หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น โดยสามารถเข้าใจคนอื่นและให้อภัย คนอื่นเมื่อมีความจำเป็น และสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมกับผู้อื่นใน วัตถุประสงค์เฉพาะได้

2.4 ทักษะการวิจัย (Research skills) หมายถึง ความสามารถในการค้นหาสารสนเทศ รู้แหล่งสารสนเทศ และรวบรวมสารสนเทศที่ตนเอง ต้องการ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การตีความหมาย การประเมินผล และการสังเคราะห์ข้อมูลได้มา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

3. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information technology and Communication skills) ประกอบด้วย 2 ทักษะย่อย ได้แก่

3.1 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology skills) หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมใน การสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูลที่ตนเองต้องการ และสามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้

3.2 ทักษะการสื่อสาร (Communication skills) หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารทั้งทางวัจนภาษาและอวัจนภาษาที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการสื่อสารข้อมูลและแนวความคิดกับครอบครัวและเพื่อนร่วมงานได้ใน ทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็น

ทางการ มีความสามารถในการพัฒนาและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น โดยเข้าใจความต้องการของบุคคลอื่นและแสดงความคาดหวังของตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้และสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ดังนั้น จากการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยได้นำหลักการและแนวคิดมาสรุปเป็นตารางและแผนภาพเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มทักษะที่มีเนื้อหาเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันไว้ด้วยกัน ผลจากการสังเคราะห์ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่ามี 3 ทักษะหลัก 10 ทักษะย่อย ดังรายละเอียดข้างต้น

6. แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย

ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น และสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความเชื่อมั่นในความสามารถและมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองพร้อมที่จะยอมรับความผิดพลาดในการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้ต้องมีแรงบันดาลใจในการแสวงหาโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เป็นประจำโดยไม่ละทิ้งภารกิจหน้าที่การงานของตนเอง ตลอดจนมีความอดทนอดกลั้นที่จะเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ตนเองได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น (Lewis, 2007) สอดคล้องกับ Kiley and Cannon (2000) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการวางแผนการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างสม่ำเสมอ และสามารถบูรณาการความรู้จากสาขาวิชาที่แตกต่างกันได้เหมาะสม โดยมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อยู่เป็นประจำ ตลอดจนสามารถที่จะเรียนรู้ทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นทางการกับไม่เป็นทางการได้เป็นอย่างดี และมีความเข้าใจในการใช้ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ในบริบทที่แตกต่างกันกับสถานการณ์ที่ไม่เหมือนกันได้

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย ตามทัศนะของ Kamble and Sidhaye (2010) เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว

มีดังต่อไปนี้

1. นิสิตนักศึกษาควรใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ โดยมีหนังสือติดตัวอยู่เสมอ ซึ่งจะไม่คำนึงถึงระยะเวลาในการอ่าน ใช้เวลาว่างที่มีอยู่ในการอ่านหนังสือดังกล่าวถึงแม้จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ ในแต่ละวัน หรืออาจใช้เวลาช่วงเช้า 15 นาทีเพื่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ตนสนใจ

2. นิสิตนักศึกษาควรจดบันทึกในสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้ โดยเขียนในสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้ แม้จะเป็นศาสตร์ใหม่ที่ไม่เคยมีการศึกษาหรือค้นพบมาก่อนก็ตาม

3. นิสิตนักศึกษาควรมีการแสวงหาเพื่อนทางปัญญา โดยใช้เวลาพูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นที่รู้จักขบคิดอยู่เสมอ ซึ่งอาจจะไม่ใช่ผู้ที่มีความเป็นเลิศทางปัญญาเท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้ที่ชอบเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ด้วย

4. นิสิตนักศึกษาควรลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ตนไม่รู้หรือต้องการเรียนรู้ โดยผ่านการคิดอย่างมีทิศทาง เป็นระบบ คิดโดยผ่านความคิดเห็นของตัวเอง แล้วจดบันทึกพร้อมกับไตร่ตรองประเด็นที่ได้เรียนรู้นั้น ถ้าหากเป็นความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ก็ควรพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติในทันทีทันใด เช่น การเรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยเข้าร่วมองค์กรที่สอนทักษะต่าง ๆ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการเรียนรู้เป็นกลุ่มทำให้บุคคลเรียนรู้ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีประสบการณ์ทางสังคม หรืออาจจะเริ่มต้นจากกิจกรรมโครงการต่างๆ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์วาดรูป เป็นต้น หรืออาจทำตามความรู้สึกของตนเองทำให้การเรียนรู้นั้นสนุกสนานมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

5. นิสิตนักศึกษาควรมีการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ โดยอาจจะประกอบอาชีพที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ หรือค้นหาข้อมูลเพื่อโต้แย้งกับโลกทัศน์ของตนเองโดยไม่ละทิ้งสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

6. นิสิตนักศึกษาควรมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น

ได้ โดยเป็นพี่เลี้ยงหรืออภิปรายความคิดเห็นกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งพร้อมที่จะรับข้อมูลใหม่อยู่เสมอ ตลอดจนควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย

จากแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะเกิดขึ้นมาจากตัวบุคคลก่อนเสมอ ดังนั้น สถาบันครอบครัวของผู้เรียนจึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านทักษะการคิด ทักษะการเรียนรู้ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ส่วนครูหรืออาจารย์ผู้สอน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นในการช่วยขัดเกลาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Adams, D. N. (2007). Lifelong Learning Skills and Attributes: The Perceptions of Australian Secondary School Teachers. **Issues in Educational Research**, 17(2), 149-160.
- Collins, J. (2009). Lifelong Learning in the 21st Century and Beyond. **Radiographics**, 29(2), 613-622.
- Cotton, K. (1998). **From High School Student to Lifelong Learner [microform] : Your Route to Independence. Research You Can Use: Lifelong Learning Series, Booklet 4 / Kathleen Cotton**. Washington, D.C.: Distributed by ERIC Clearinghouse.
- Cropley, A. J., and Dave, R. H. (1978). **Lifelong Education and the Training of Teachers: Developing a Curriculum for Teacher Education on the Basis of the Principles of Lifelong Education**. Hamburg: UNESCO Institute for Education.

Dong, W. (2004). Improving Students' Lifelong Learning Skills in Circuit Analysis. **China Papers**, 4(November), 75-78.

European Commission. (2000). **Commission Staff Working Paper: A Memorandum on Lifelong Learning**. Retrieved August 7, 2013, from www.see-educoop.net/education_in/pdf/lifelong-oth-enl-t02.pdf.

European Commission. (2002). **European Report on Quality Indicators of Lifelong Learning: Fifteen Quality Indicators**. Retrieved August 7, 2013, from http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning_policy/doc/policy/qualityreport_en.pdf

Häggström, B.M. (Ed.). (2003). **The Role of Libraries in Lifelong Learning: Final Report of the IFLA Project under the Section for Public Libraries**. Retrieved March 7, 2014, from <http://www.ifla.org/publications/the-role-of-libraries-in-lifelong-learning>

Hainuat, L. D. (1981). "Educational Needs" in UNESCO. **Curricula and Lifelong Education: Education on the Move**. France: Imprimeries de Chambéry.

Hanewald, R. (2012). Cultivating Life-long Learning Skills in Undergraduate Students through the Collaborative Creation of Digital Knowledge Maps. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, 69, 847-853.

Kamble, G., and Sidhaye, N. (2010). **Lifelong Learning**. Retrieved July 20, 2013, from <http://www.articlesbase.com/education-articles/life-long-learning-2904759.html>

Kiley, M., and Cannon, R. (2000). **Leap into...Lifelong Learning**. Retrieved July 20, 2013, from <http://digital.library.adelaide.edu.au/dspace/handle/2440/71214>

- Knapper, C. (2006). **Lifelong Learning Means Effective and Sustainable Learning Reasons, Ideas, Concrete Measures**. Retrieved August 7, 2013, from http://www.ciea.ch/documents/s06_ref_knapper_e.pdf
- Kwon, S. Y., and Cifuentes, L. (2009). The Comparative Effect of Individually Constructed vs. Collaboratively Constructed Computer-based Concept Maps. **Computers & Education**, 52, 365-375.
- Lewis, D. W. (2007). A Strategy for Academic Libraries in the First Quarter of the 21st Century. **College & Research Libraries**, 68(5), 418-434.
- Lublin, J. (2003). **Lifelong Learning and Self-Directed Learning**. Retrieved August 7, 2013, from <http://api.ning.com/files/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **รายงานสรุปการสัมมนา ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต**. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2556, สืบค้นจาก <http://202.143.150.11/media/ebook/pdf/4318005/pdf.pdf>.
- Office of the National Education Commission. (2000). **Lifelong Learning Strategies: A Seminar Report**. Retrieved August 6, 2013, from <http://202.143.150.11/media/ebook/pdf/4318005/pdf.pdf> (in Thai).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559**. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2556, สืบค้นจาก <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11.pdf>.
- Office of the National Economics and Social Development Board. (2012). **The Eleventh National Economic and Social Development**

Plan (2012-2016). Retrieved July 26, 2013, from <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11.pdf>. (in Thai).

ครรชิต มัลลียงศ์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต. สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2556, สืบค้นจาก www.drkanchit.com/ict_ideas/articles/lifelearn.pdf

Malaivongs, K. (1999). **The Development of Lifelong Learning.** Retrieved July 19, 2013, from www.drkanchit.com/ict_ideas/articles/lifelearn.pdf (in Thai).

เฉลิม วราวิทย์ และไพฑูรย์ สินลารัตน์. (ม.ป.ป.). ทักษะ ๗ ประการในการ
เกื้อหนุนการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2556, สืบค้นจาก www.km.thaicyberu.go.th/linkfile/Books/Book5.pdf

Varavit, C., and Sinlarat, P. (n.d.). **The Seven Skills to Support Learning.** Retrieved August 7, 2013, from www.km.thaicyberu.go.th/linkfile/Books/Book5.pdf (in Thai).

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545. (2542). สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2556, สืบค้นจาก [www.moe.go.th/edtechfund/fund/images/stories/.../prb_study\(final\).pdf](http://www.moe.go.th/edtechfund/fund/images/stories/.../prb_study(final).pdf)

National Education Act B.E.2542 (1999) and Amendments (Second National Education Act B.E.2545 (2002)). (1999). Retrieved July 19, 2013, from [www.moe.go.th/edtechfund/fund/images/stories/.../prb_study\(final\).pdf](http://www.moe.go.th/edtechfund/fund/images/stories/.../prb_study(final).pdf). (in Thai).

รักกิจ ศรีสรินทร์. (ม.ป.ป.). การเรียนรู้ตลอดชีวิต (**Lifelong Learning**). สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2556, สืบค้นจาก www.stabundamrong.moi.go.th/interest/learning.doc.

Srisarin, R. (n.d.). **Lifelong Learning.** Retrieved July 19, 2013, from www.stabundamrong.moi.go.th/interest/learning.doc. (in Thai).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (ม.ป.ป.). กรอบและทิศทางการวิจัย

ทางการศึกษาของประเทศ(พ.ศ. 2555-2558). กรุงเทพฯ: สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา.

Office of the Educational Council. (n.d.). **Framework and Direction of
Thailand Educational Research (A.D.2012 - 2015)**. Bangkok:
Office of the Educational Council. (in Thai).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา
ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา.

Office of the Educational Council. (2009). **Proposals for the Second
Decade of Education Reform (2009-2018)**. Bangkok: Office of
the Educational Council. (in Thai).

วิจิตร ศรีสอาน. (2545). การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Education).
วารสารสอ. ประเทศไทย, 5 (1), 12-18.

Srisaarn, V. (2002). Lifelong Education. **ASAIHL-Thailand Journal**,
5(1), 12-18. (in Thai).

สุนทร สุนันท์ชัย. (2532). หน่วยที่ 1 หลักปรัชญาของการศึกษาตลอดชีวิต. ใน
เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษา
นอกระบบ (หน้า 1-14). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Sunanchai, S. (1989). Unit 1: Philosophical Perspectives on Lifelong
Learning. In **Lifelong Education and Nonformal Education**
(p. 1-14). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
(in Thai).

สุมาลี สังข์ศรี. (2544). รายงานการวิจัย การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคม
ไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีการศึกษาแห่ง
ชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

Sungsri. S. (2001). **Lifelong Education for Thai Society in the 21st
Century: Research Report**. Bangkok: The National Institute of

Educational Technology, Office of the National Education Commission. (in Thai).

สุมาลี สังข์ศรี. (2543). รายงานสรุปการสัมมนานโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

Sungsri. S. (2000). **Policy for Promoting Lifelong Learning of Thailand: A Seminar Report**. Bangkok: The National Institute of Educational Technology, Office of the National Education Commission.

Mackenzie, N. I., Eraut, M., and Jones, H. C. (1970). **Teaching and Learning: An Introduction to New Methods and Resources in Higher Education**. Paris: Unesco; International Association of Universities.

Nordstrom, N. M. (2011). **Top 10 Benefits of Lifelong Learning**. Retrieved July 20, 2013, from http://www.selfgrowth.com/articles/Top_10_Benefits_of_Lifelong_Learning.html

Peterson, R. E. (1979). **Lifelong Learning in America**. San Francisco: Jossey-Bass.

Smith, J., and Spurling, A. (1999). **Lifelong Learning Riding the Tiger**. London: Cassell.

Tuamsuk, K., Kwiecien, K. and Sarawanawong, J. (2013). A University Library Management Model for Students' Learning Support. **The International Information & Library Review**, 45(3-4), 94-107. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.iilr.2013.10.002>